

TURISME... INDUSTRIAL?

Josep M. Pey i Cazorla

A mitjan maig passat, van aparèixer a l'entrada d'una colla de municipis catalans, entre ells Terrassa, uns plafons amb la llegenda **“Turisme industrial”**, amb un logotip al·legòric a una fàbrica i que també incorpora el de la marca turística “Catalunya”. Es tracta de la nova marca de producte turístic creada per Turisme de Catalunya (l'ens de la Generalitat que té les competències per fer-ho). I allò que indiquen els plafons esmentats és que s'arriba a poblacions que són destinació de turisme industrial. És a dir, que s'hi pot fer turisme industrial. Però, **què és el turisme industrial?**

El turisme industrial és el nom que s'ha donat a una tipologia de turisme cultural que –ahora– té dues variants: el turisme industrial patrimonial i el turisme industrial de visites a empreses en actiu.

El turisme industrial de patrimoni

És el que centra el seu interès en la maquinària, els edificis i espais d'arquitectura industrial. Els testimonis salvaguardats de l'època i posats en valor, que podem trobar sobretot en el sistema del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC), ens permeten accedir, mitjançant excel·lents museus i centres d'interpretació, al coneixement d'uns models arquitectònics i sistemes productius que ja formen part del passat.

Però el turisme industrial no és només això, també ens permet interpretar el paisatge i la configuració urbanística de moltes poblacions catalanes.

Però si el patrimoni moble i immoble és important, encara ho és tant o més el patrimoni immaterial o intangible. En aquest sentit, el turisme industrial ens descobreix un patrimoni etnològic reflectit, per exemple, en el llenguatge, que incorpora l'argot de la feina a la vida quotidiana, creant expressions i frases que passen a formar part de la cultura popular (com ara “viure de gorra”). Les tradicions culturals es modifiquen, en la transformació d'una societat rural en una d'industrial.

El turisme industrial és el millor camí per accedir al coneixement de la història

contemporània de Catalunya dels segles XIX i XX. Si a través de les ruïnes romanes de Tarragona intentem imaginar-nos com era la Tàrraco de fa vint segles, i veient castells, esglésies romàniques i catedrals gòtiques intentem copsar com devia ser la societat medieval, a través del turisme industrial podrem entendre els fets més destacats dels dos darrers segles, cabdals en la transformació de la Catalunya que ha arribat fins als nostres dies; amb l'avantatge afegit que la proximitat en el temps i l'aparició de noves tecnologies ens ha permès tenir-ne testimoni directe o bé mitjançant documents sonors i visuals, cosa que fa que la nostra empatia sigui molt més fàcil i, per tant, siguem capaços de situar-nos en el moment i en la pell d'aquells protagonistes i emocionar-nos. I aquest és l'altre gran valor i el potencial que la gent descobreix en fer turisme industrial: el component social. Perquè, si fer turisme industrial ens permet conèixer el període de la revolució industrial, també ens permet accedir a la revolució social que li és intrínseca.

Caminant per una colònia tèxtil comprendrem millor que mai qui eren els amos, el context polític i econòmic que va fer que grans capitals (molts guanyats a ultramar) s'invertissin en projectes industrials. Veient una vivenda minera o coneixent les condicions laborals dels obrers, entendrem per què es despleguen els moviments revolucionaris i, les vagues per aconseguir millores laborals i socials. Una allau de moviments ideològics i filosòfics: el comunisme, l'anarquisme, el sindicalisme, el socialisme utòpic, el positivisme, l'higienisme, el naturisme, l'esperanto... També ens serà fàcil entendre l'arrelament de la tradició associacionista que caracteritza Catalunya.

El turisme industrial de visites a empreses en actiu

L'altre vessant del turisme industrial, el de visites a —empreses en actiu, —en contraposició al patrimonial, que ens permetia entendre el passat—, ens mostra els processos productius actuals. En una societat de consum en què moltes vegades comprem només influenciats per les campanyes publicitàries, o simplement per marques, allò que menys

Les xemeneies fumejants han format part inherent de la vida de les persones que han viscut en ciutats industrialitzades. *Fotografia: Arxiu Municipal.*

coneixem són els processos que han permès l'elaboració d'un determinat producte i quin tipus de perfils professionals hi ha al seu darrere. No obstant això, quan se'ns ofereix l'oportunitat d'accedir a aquests processos, el cert és que sen's desvetlla la curiositat i la valoració que fem en acabar una d'aquestes visites és satisfactòria.

A més, a casa nostra n'hi ha més tradició del que ens pensem. Si ara mateix ens preguntem si hem fet aquest tipus de turisme, probablement ens surti un "no", però, en canvi, són ben pocs els catalans que no han anat en alguna ocasió a visitar uns cellers de cava, on els han explicat com s'elaborava aquest producte, i fins i tot després potser s'hi han quedat a fer una costellada o una calçotada i, encara, han marxat amb una caixa de cava sota el braç. Això també és *turisme industrial*.

Per il·lustrar una mica el que acabo d'explicar, i ja que ho faig en una publicació dedicada a temes d'història, aprofitaré la coincidència d'una efemèride que penso que podrà ser força adient per a l'ocasió.

Aquests mesos d'octubre i novembre de 2008, s'escau el centenari d'una de les vi-sites que va realitzar el rei Alfons XIII a Catalunya. Concretament, el monarca espanyol va romandre del 22 d'octubre al 6 de novembre de 1908 al Principat, dedicat a recórrer el territori català, tal com en donaven compte puntualment els mitjans de comunicació de l'època. Els cinc primers dies els passà a Barcelona, on va assistir bàsicament a actes socials i de protocol, a recepcions aristocràtiques i institucionals i també a concerts, *curses de braus* i alguna que altra *garden party*. El 27 d'octubre va anar a Montserrat i del 28 al 30 va anar a Saragossa. A partir del 31, i fins al dia 6 de novembre, es va dedicar a anar visitant les principals indústries de Catalunya i els seus propietaris, tal com ja havia fet el 24 d'octubre visitant l'*España Industrial* a Barcelona. Així, el 31 d'octubre, acompanyat del marquès de Comillas, el diputat Ferrer i Vidal i el senador marquès d'Alella, va anar cap a Manresa, on una gernació l'esperava: "Las cuestras que dan acceso a la ciudad, así como las tapias de las fábricas y los balcones y azoteas de los edificios más altos, están cuajados de personas". De Manresa va anar cap a Sallent, on visità la fàbrica tèxtil de Mata i Pons; després va anar cap a Navàs, i d'allà a Puig-reig, on visità la colònia Pons, propietat de Josep Pons, també fundador de Caixa Manresa i que va fer arribar el tren de Manresa a Puig-reig. Allà, els obrers que cantaven a la coral (embrió, en part, de l'avui reconeguda Coral Polifònica de Puig-reig) van amenitzar la sobretaula de l'espectacular *catering* (encara que en aquella època encara no es deia així) pagat per la butxaca del Sr. Pons. Després del dinar, van continuar cap a la colònia agrícola el Rosal, a Avia, mentre que a l'Ajuntament de Puig-reig encara hi havia el consistori reunit, esperant que hi anés el monarca.

De la colònia Rosal va anar a Berga, on se li tributà una Patum d'Honor. Després va anar a dormir al xalet que tenia a Cercs José Enrique de Olano, personatge a qui atorgaria el títol de comte de Figols. La nit següent també la va passar al mateix lloc. El dia de Tots Sants el va dedicar a anar a Guardiola de Berguedà, on quatre anys abans el mateix Olano

havia fet arribar el tren, i d'allà pujaren a visitar la fàbrica de ciment Asland, propietat d'Eusebi Güell, a qui Alfons XIII va concedir un altre títol nobiliari de comte.

L'endemà, dia 2, després de visitar les mines de carbó de Cercs, emprengué el camí de tornada cap a Barcelona, tot parant a dinar a la colònia Monegal, de l'Ametlla de Casserres.

Els dies següents visitaria la fàbrica de la Hispano-Suiza, a Barcelona; la colònia Sedó, d'Esparreguera; la Reial Escola d'Avicultura, a la granja *Paraíso*, d'Arenys de Mar; una fàbrica de llonganisses, a Vic, i encara visites a fabricants de Sant Quirze de Besora i Ripoll... fins al 6 de novembre, en què va marxar en tren cap a Madrid.

Com aquest viatge, Alfons XIII en va fer d'altres a Catalunya. En tots ells tenien un paper destacat, en el programa, aquestes visites a la indústria i als industrials. Naturalment, els interessos del rei en fer aquestes visites, a més del que pogués tenir d'interès personal pels avenços tecnològics i per la voluntat de transmetre una imatge de modernitat, obeïen als estratègics i polítics, mitjançant l'acostament a uns industrials que representaven el poder econòmic i polític, ja que la major part d'ells eren alhora una cosa i l'altra. I si ara, aparentment, tots dos poders no es veuen formalment tan lligats, en aquells moments no només era una cosa manifesta, sinó que se'n feia ostentació.

És evident que els nostres interessos en fer turisme industrial són força diferents dels d'aquells viatges del rei, i si he explicat aquest viatge reial, del qual es commemoren ara cent anys, és per exemplificar les dues modalitats de turisme industrial abans explicades. En aquest sentit, les visites que va fer Alfons XIII en aquell moment serien *turisme industrial de visita a empresa en actiu*, mentre que, si nosaltres ara visitem la majoria d'aquells mateixos llocs (colònia Sedó, mines de Cercs, fàbrica Asland...), els trobarem museïtzats i, per tant, farem *turisme industrial patrimonial*.

Per promoure tant una variant com l'altra del turisme industrial, el 2006 es va crear la Xarxa de Turisme Industrial de Catalunya (XATIC), que actualment aplega una vintena de municipis i està impulsant el Pla de Dinamització del Producte Turístic Industrial i de la Innovació Tecnològica de Catalunya, l'objectiu del qual és donar a conèixer i posicionar el concepte de turisme industrial i promoure aquest tipus de turisme al nostre país, que en pot oferir d'una gran riquesa.

Terrassa és l'actual seu de la XATIC, cosa que la converteix en la *capital* del turisme industrial de Catalunya, fent més bo l'actual eslògan de la ciutat, "Terrassa és capital". I si antany la ciutat era coneguda per la indústria tèxtil, ara podem fer que ho sigui per la *indústria* del turisme industrial.

Així, doncs, fem turisme industrial!

terrassa

>> **Rutes
turístiques**

EL MODERNISME INDUSTRIAL AMB ELS 5 SENTITS

Et proposem participar en la ruta més sorprenent del modernisme terrassenc, on a través dels cinc sentits et mostrarem la cara més quotidiana, més artística i més trencadora del modernisme. Miraràs, tocaràs, mastegaràs, escoltaràs i oloraràs els conceptes del modernisme, a partir de l'experimentació i el joc.

Consulteu l'horari i el preu de la ruta
Cal fer reserva prèvia.

Informació i inscripcions:

Oficina de Turisme de l'Ajuntament de Terrassa
Raval de Montserrat, 14 Tel. 93 739 70 19 - 93 733 63 69

Ajuntament de Terrassa
Turisme